

**ATMINTINĖ TIRIANT ĮVYKIUS DARBE,
DĖL KURIŲ BUVO NESUNKIAI PAKENKTA DARBUOTOJO SVEIKATAI, IR
NELAIMINGUS ATSTITIKIMUS PAKELIUI Į DARBĄ AR IŠ DARBO**

Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VDI) iš įmonių dažnai gauna paklausimus, kaip ištirti įvykį darbe, dėl kurio darbuotojas patyrė nesunkią žalą sveikatai, ar nelaimingą atsitikimą, įvykusį pakeliui į darbą ar iš darbo, nuo ko pradėti tyrimą, kokius dokumentus reikia surašyti, kam ir per kiek laiko reikia pateikti surašytą nelaimingo atsitikimo darbe aktą ir pan..

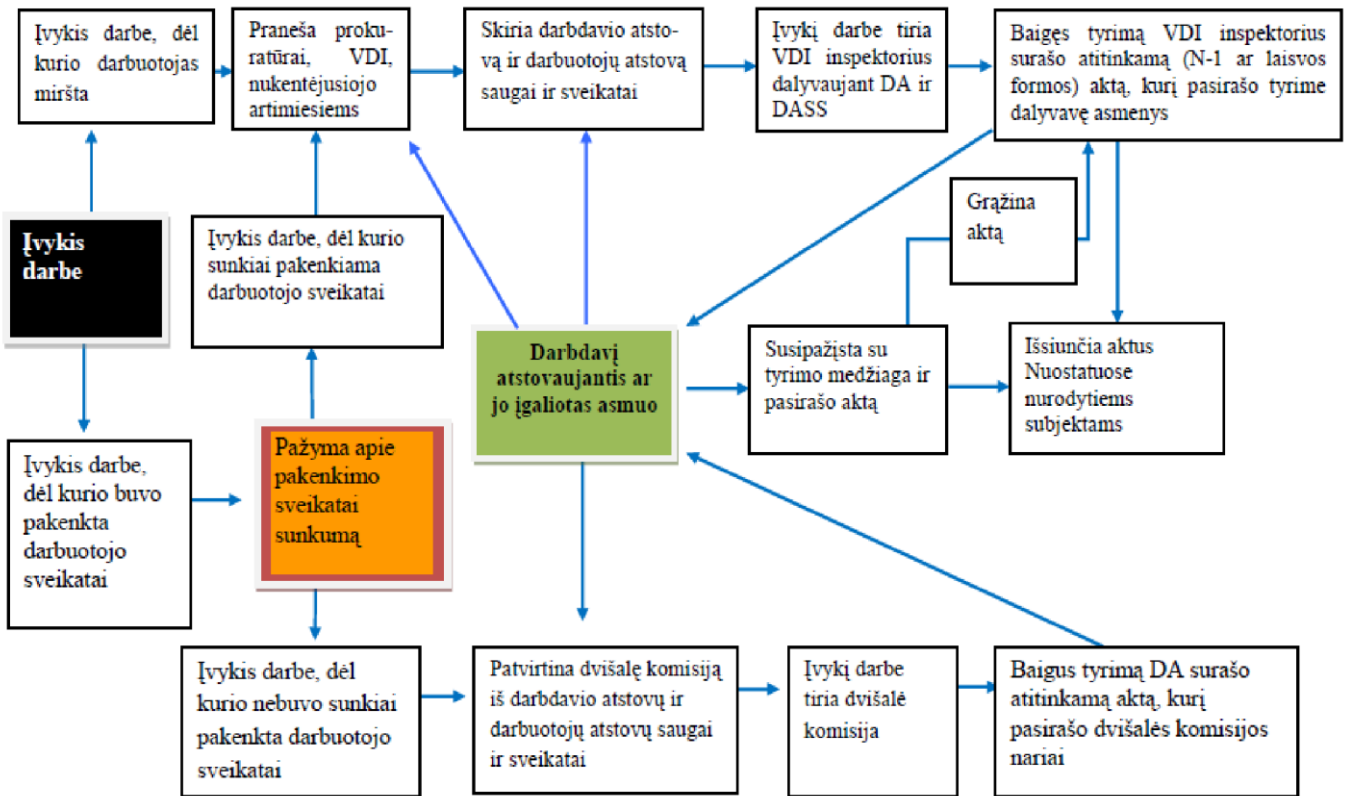
Įvertinę ir apibendrinę nuolatinius tokio pobūdžio paklausimus bei įsigaliojus naujos redakcijos Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatams, VDI specialistai parengė pagrindinių veiksmų atmintinę tiriant įvykius darbe, dėl kurių buvo nesunkiai pakenkta darbuotojo sveikatai, bei nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo.

Įvykis darbe, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai – įvykis, įskaitant eismo įvykį, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai arba dėl kurio darbuotojas miršta (toliau – įvykis darbe), nurodyta tvarka tiriamas nustatant jo priežastinį ryšį su darbu ir pripažįstamas ar nepripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe. Tik tyrimo metu nustatčius, kad įvykis darbe įvyko darbo laiku, darbo vietoje ir / ar atliekant darbo funkcijas, pareigas, darbdavio pavedimą arba kitą veiklą, už kurią įstatymų nustatyta tvarka mokamas vidutinis darbo užmokestis, taip pat tarnybinių komandiruočių metu vykdant darbdavio užduotį paskirties vietoje, toks įvykis darbe pripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe ir surašomas N-1 formos aktas.

Įvykių darbe, dėl kurių buvo nesunkiai pakenkta darbuotojo sveikatai, ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo tyrimo, apskaitos, tyrimo dokumentų saugojimo, skundų, susijusių su tyrimu, nagrinėjimo tvarką nustato Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimu Nr. 1118 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. rugsėjo 3 d. nutarimo Nr. 913 redakcija; toliau – Nuostatai), o jų tyrimo dokumentų tvarkymo, nelaimingų atsitikimų darbe N-1 ar N-2 formos aktų pildymo, kodavimo ir registravimo tvarką nustato Įvykių darbe ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo pildymo metodiniai nurodymai, patvirtinti Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2014 m. rugsėjo 22 d. įsakymu Nr. V-416 su Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2015 m. sausio 20 d. įsakymu Nr. V-16 priimtais pakeitimais (toliau – Metodiniai nurodymai).

(Minėti dokumentai bei Nelaimingo atsitikimo darbe N-1 ir N-2 aktų formos yra pateiktos VDI interneto svetainėje <https://vdi.lrv.lt/>, rubrikos *Darbuotojų sauga ir sveikata* skyriuje *Nelaimingi atsitikimai*).

Toliau pateikiama **veiksmų tiriant įvykį darbe eiliškumo schema** (DA – darbdavio atstovas, DASS – darbuotojų atstovas saugai ir sveikatai).

Asmuo, patyręs žalą sveikatai dėl įvykio darbe (jeigu pajėgia), ar asmuo, matęs įvykį, ar asmuo, kuriam įvyko nelaimingas atsitikimas pakeliui į darbą ar iš darbo, privalo apie tai nedelsdamas pranešti padalinio ar įmonės vadovui.

Įvykus įvykiui darbe, dėl kurio darbuotojas patyrė žalą sveikatai, įmonės vadovas ar darbdavio įgaliotas asmuo privalo:

- nedelsdamas užtikrinti, kad nukentėjusiam darbuotojui būtų suteikta pirmoji medicinos pagalba, o prireikus iškviešti greitąją medicinos pagalbą.

- įvykio vietą išsaugoti nepakeistą.

Jeigu įvykio vietos pakeitimai būtini, darbdavį atstovaujantis asmuo ar darbdavio įgaliotas asmuo turi užfiksuoti šiuos pakeitimus dokumentuose: įvykio vietą aprašyti (pagal būtinybę nurodant atstumus, gabaritus, svorį ir pan.), nufotografuoti, jei būtina – nufilmuoti, taip pat sudaryti tyrimui reikalingą grafines medžiagą, kad tyrimo eigoje dėl įvykio vietos tikrumo nekiltų dviprasmybių ar abejonių.

- įvertinti nukentėjusio darbuotojo pakenkimo sveikatai sunkumą.

Jeigu, vadovaujantis Sunkių pakenkimų sveikatai klasifikacinių požymių sąrašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. balandžio 10 d. įsakymu Nr. V-455, **yra pagrindo manyti, kad yra sunkiai pakenkta darbuotojo sveikatai**, darbdaviui atstovaujantis ar jo įgaliotas asmuo privalo nedelsdamas telefonu, faksu, elektroniniu paštu pranešti atitinkamos apygardos prokuratūrai, VDI teritoriniam skyriui, nukentėjusiojo šeimai ir raštu kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, kurioje nukentėjusiam darbuotojui suteikta pirmoji medicininė pagalba arba kurioje jis yra gydomas, su prašymu pateikti pažymą apie pakenkimo darbuotojo sveikatai sunkumą bei nurodyti jo blaivumą / neblaivumą. Jeigu darbdaviui atstovaujantis ar jo įgaliotas asmuo, atsižvelgęs į Sunkių pakenkimų sveikatai klasifikacinių požymių sąrašą, **nemano, kad yra sunkiai pakenkta darbuotojo sveikata** ir nepraneša apie įvykį darbe VDI teritoriniam skyriui, tokiu atveju darbdaviui atstovaujantis asmuo privalo nedelsdamas telefonu, faksu, elektroniniu paštu patvirtinti įvykį darbe tirsiančią įmonės dvišalę komisiją, sudarytą iš darbdavio atstovo ir darbuotojų atstovo saugai ir sveikatai (*Nuostatų 14 punktas*), kuri nedelsdama pradeda įvykio darbe tyrimą (tyrime gali dalyvauti ir pats nukentėjusysis).

Jei gydymo įstaiga atsisako įmonei pateikti pažymą apie pakenkimo sveikatai sunkumą, motyvuodama tuo, kad nukentėjusiojo darbdaviui pateikiant tokią pažymą būtų pažeistos paciento teisės („Paciento privatus gyvenimas yra neliečiamas. Informacija apie paciento gyvenimo faktus gali būti renkama asmens duomenų tvarkymą reguliuojančių teisės aktų nustatyta tvarka tik tuo atveju, jeigu tai

yra būtina ligai diagnozuoti, gydyti ar pacientui slaugyti.“; LR pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 8 straipsnio 1 punktą; nauja redakcija nuo 2019 m. liepos 19 d.), siūloma derinti su nukentėjusiuoju, kad jis arba pats raštiškai kreiptųsi į sveikatos priežiūros įstaigą arba duotų rašytinį sutikimą, kad informacija apie jo sužalojimo pobūdį, sveikatos pakenkimo sunkumą būtų suteikta darbdavį atstovaujančiam asmeniui. Tačiau pagal minėto **9 straipsnio 1 punktą** („Be paciento sutikimo teisės aktu nustatyta tvarka konfidenciali informacija gali būti suteikiama Lietuvos Respublikos teritorijoje ūkinę veiklą vykdančioms fizinėms ir juridinėms asmenims, kitoms organizacijoms, juridinių asmenų ir kitų organizacijų padaliniais, kuriems Lietuvos Respublikos įstatymai suteikia teisę gauti konfidencialią informaciją apie pacientą.“), **konfidenciali informacija** gali būti suteikta juridiniams asmenims (pvz., įmonėms) tik **rašytiniu prašymu**, kuriame nurodoma, kodėl ši informacija reikalinga ir kaip ji bus naudojama.

Gavęs iš sveikatos priežiūros įstaigos pažymą su išvada, kad darbuotojo pakenkimas sveikatai priskiriamas prie sunkių, darbdavį atstovaujantis asmuo ar darbdavio įgaliotas asmuo VDI teritoriniam skyriui (VDI teritorinių skyrių kontaktai – VDI interneto svetainėje <https://vdi.lrv.lt/>) pateikia nustatytos formos pranešimą apie įvykį darbe (Nuostatų 1 priedas).

Įvykius darbe, dėl kurių sunkiai pakenkiama darbuotojų sveikatai, tiria VDI inspektorius, dalyvaujant darbdavio atstovui, darbuotojų atstovui saugai ir sveikatai bei SODROS atstovui.

Nelaimingas atsitikimas, įvykusius pakeliui į darbą ar iš darbo, neatsižvelgiant į darbuotojo sveikatos pakenkimo sunkumą (įskaitant ir nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo, dėl kurių darbuotojas mirė), tiria įmonės dvišalė komisija, kuri patvirtinama tokia pat tvarka, kaip ir tiriant įvykį darbe, dėl kurio darbuotojo pakenkimas sveikatai nepriskiriamas prie sunkių.

Įmonės dvišalė komisija, tirdama įvykį darbe, privalo:

1. Apžiūrėti (nufotografuoti) įvykio vietą (įvertinti, ar ji po įvykio nepakeista).

Jei įvykio vieta buvo pakeista, išsiaiškinti, kas įvykio vietoje pakeista, ir gauti iš darbdavio dokumentus: paaiškinimą – kas ir dėl kokių priežasčių pakeista; aktą, kuris buvo surašytas prieš atliekant įvykio vietos pakeitimus; grafinę medžiagą su reikiamais matmenimis, nuotraukas ir kitą informaciją, susijusią su įvykio vietos pakeitimu.

Nustatyti, ar įvykis darbe įvyko darbo laiku, darbo vietoje ir / ar vykdant darbo funkcijas, pareigas ar darbdavio pavedimą arba kitą veiklą, už kurią įstatymų nustatyta tvarka mokamas vidutinis darbo užmokestis. Tai taip pat apima tarnybinių komandiruočių metu vykdytą darbdavio užduotį paskirties vietoje.

2. Apklausti šalia dirbusius ar įvykį mačiusius asmenis, patį nukentėjusįjį. Gauti iš įmonės vadovo ar jo įgalioto asmens tyrimui atlikti reikalingus duomenis, taip pat įmonės vadovo, jo įgalioto asmens, įvykio liudininkų rašytinius paaiškinimus apie įvykio darbe aplinkybes ir priežastis. Esant galimybei, gauti nukentėjusiojo rašytinį paaiškinimą, susijusį su įvykiu darbe.

3. Išsiaiškinti įvykio aplinkybes, darbų organizavimo ir atlikimo eiliškumą. Išnagrinėti, ar įvykio vietoje buvo įrengtos tinkamos kolektyvinės apsaugos priemonės, ar darbuotojas buvo aprūpintas tinkamomis asmeninėmis apsaugos priemonėmis (jei tai susiję su įvykio priežastimis).

4. Surinkti informaciją:

- ar darbuotojas buvo apmokytas atlikti tą darbą, kurį vykdant įvyko įvykis darbe;
- ar buvo instruktuosas apie saugius darbo metodus (jei įvykiui darbe įvykti turėjo įtakos šalia (kartu) dirbusių asmenų veiksmai, būtina išsiaiškinti ir šių asmenų profesinį pasirėngimą, apmokymą bei instruktavimą darbų saugos ir sveikatos klausimais);
- ar buvo įrengtos reikalingos kolektyvinės apsaugos priemonės;
- ar išduotos reikalingos asmeninės apsaugos priemonės;
- ar darbuotojas naudojo jam išduotas asmenines apsaugos priemones (jei nenaudojo, išsiaiškinti, kodėl nenaudojo (jos neatitinka reikiamo dydžio, nepatogios dėvėti ir pan.);
- ar buvo patikrinta darbuotojo sveikata dėl kenksmingų / pavojingų veiksmų poveikio;
- išsiaiškinti, kaip patenkama į pavojingą zoną arba išeinama iš jos, kokie buvo išpėjamieji ir informaciniai ženklai, įtaisai (jei tai galėjo būti įvykio darbe priežastimi);
- krovinių kėlimo, transportavimo, sandėliavimo principą (ar procesas mechanizuotas, ar dirbama rankiniu būdu) – jei tai aktualu;

- kokia įmonėje, darbo vietose susiformavusi krovinių sandėliavimo, krovimo, transportavimo ar kito darbo praktika; neapsiriboti vien tuo, kaip darbai buvo atliekami įvykio metu:

- ar įrenginys tam darbui buvo pritaikytas / nepritaikytas ir techniškai tvarkingas / netvarkingas (jei toks įrenginys buvo įvykio darbe priežastimi).

- nustatyti darbo priemonių būklę įvykio metu, duomenis apie šių priemonių priežiūrą iki įvykio darbe.

5. Išanalizuoti profesinės rizikos vertinimo duomenis ir įgyvendintas priemones darbuotojų saugai užtikrinti įvykio darbe vietoje.

6. Atlikti kitus veiksmus, kurių reikia įvykio darbe aplinkybėms ir priežastims nustatyti.

7. Nustatyti įvykio darbe priežastis.

8. Numatyti prevencines priemones panašiems įvykiams darbe išvengti.

Apibendrinti visus turimus duomenis, susijusius su įvykio darbe tyrimu, ir pripažinus įvykį nelaimingu atsitikimu darbe (t.y., jei įvykis darbe įvyko darbo laiku, darbo vietoje ir / ar atliekant darbo funkcijas, pareigas, darbdavio pavedimą arba kitą veiklą, už kurią įstatymų nustatyta tvarka mokamas vidutinis darbo užmokestis, taip pat tarnybinių komandiruočių metu vykdant darbdavio užduotį paskirties vietoje):

- **surašyti** nelaimingo atsitikimo darbe atitinkamą tyrimo aktą (N-1 ar laisvos formos) per 10 darbo dienų po to, kai įvyksta įvykis arba kitais Nuostatų 23-26 punktų nustatytais terminais (Aprašant įvykio aplinkybes, jų dėstymas turi būti nuoseklus ir susietas su nustatyta įvykio darbe priežastimi);

- **perduoti** surašytą ir dvišalės komisijos narių pasirašytą atitinkamos formos aktą (N-1 ar laisvos formos) su visa tyrimo medžiaga darbdavį atstovaujantiems ar jo įgaliotam asmeniui susipažinti ir jį pasirašyti.

Darbdavį atstovaujantiems ar jo įgaliotam asmeniui **pasirašius aktą**, vienas akto egzempliorius ir **tyrimo medžiagos** (*surinkti kitą, susijusią su nukentėjusiuoju ir įvykiu medžiagą, vadovaujantis šiuo Metodinių nurodymų rekomendaciniu 3 priedu*) originalai paliekami įmonėje, o po vieną akto egzempliorių darbdavį atstovaujantis ar darbdavio įgaliotas asmuo ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo akto gavimo privalo įteikti ar išsiųsti, pateikti per elektroninių paslaugų darbdaviams sistemą:

- VDI teritoriniam skyriui;

- nukentėjusiam darbuotojui arba jo įgaliotam asmeniui;

Darbdavį atstovaujantiems ar įgaliotam asmens veiksmai, kai nukentėjusysis apie jam įvykusį įvykį darbe nustatyta tvarka nėra pranešęs arba dėl kurio nukentėjusysis netenka darbingumo ne iš karto.

Jeigu darbdavį atstovaujantis asmuo gauna nukentėjusiojo arba jo įgalioto asmens ar jo šeimos atstovo rašytinį prašymą ištirti įvykį darbe, toks įvykis darbe ištiriamas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo.

Įvykio darbe tyrimo medžiagą galėtų sudaryti tokie dokumentai:

- asmens sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje nukentėjusiajam suteikta pagalba arba kurioje jis gydėsi, pateikta pažyma apie nukentėjusio darbuotojo pakenkimo sveikatai sunkumą;

- išvados apie kraujo intoksikaciją;

- įvykio liudininkų (jei tokie buvo), paties nukentėjusiojo paaiškinimai dėl įvykio aplinkybių, medicinos pagalbos suteikimo;

- išrašai iš nukentėjusiam darbuotojui privalomų vykdyti darbų saugos ir sveikatos instrukcijų;

- techniniai dokumentai (dokumentai apie įrengimų būklę, jų priežiūrą);

- kolektyvinės saugos priemonių būklės įvertinimo aktai;

- asmeninės apsaugos priemonių išdavimo dokumentai, rizikos vertinimo rezultatai ir pan., - darbo laiko apskaitos žiniaraštis,

- kiti dokumentai, reikalingi įvykio darbe aplinkybėms, priežastims nustatyti ir tyrimo išvadoms pagrįsti.

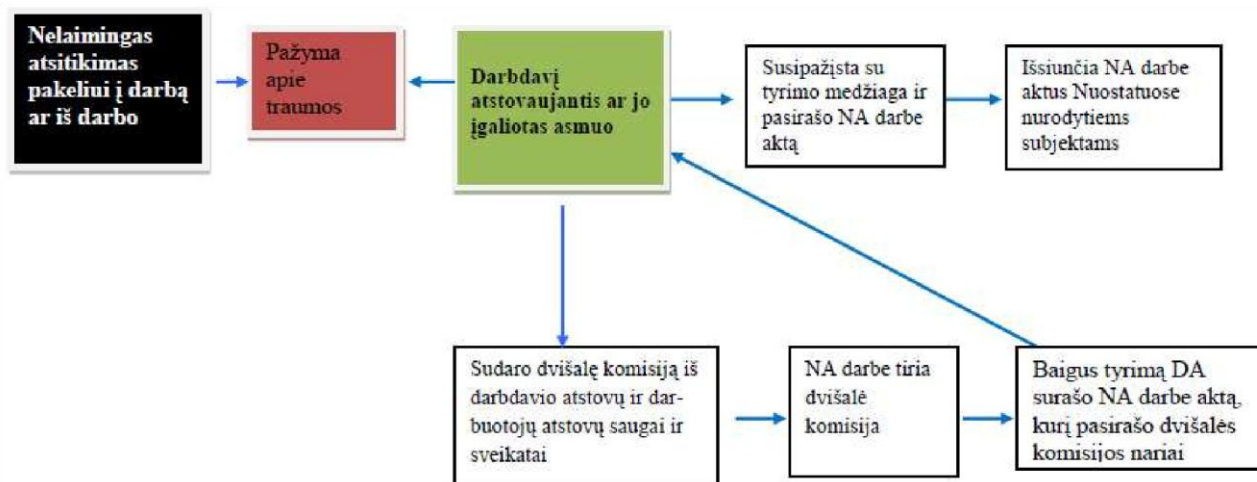
Šis sąrašas rekomendacinis. Įmonės dvišalė komisija, tirianti įvykį darbe, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžia, kokius dokumentus, apibūdinančius įvykio aplinkybes ir priežastis, būtina pridėti prie nelaimingo atsitikimo tyrimo akto.

Įmonės dvišalė komisija, tirdama nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą ar iš darbo (neatsižvelgiant į darbuotojo sveikatos pakenkimo sunkumą), privalo:

1. Nustatyti, ar įvykis, įskaitant eismo įvykį, įvyko:
  - 1.1. darbuotojo darbo dieną kelyje:
    - 1.1.1. tarp darbo vietos ir gyvenamosios vietos;

(Sąvoka „Gyvenamoji vieta“ darbuotojų saugos ir sveikatos teisės aktais nėra apibrėžta. VDI rekomenduoja sąvoką „gyvenamoji vieta“ vartoti plačiąja prasme, t. y. vieta, kur žmogus po darbo sugrįžta poilsio, nakvoja; ši sąvoka sietina su patalpa (sienomis ir kitomis atitvaromis apribota nustatytos paskirties statinio erdve). Tai gali būti ir nuosava sodyba ar sodo namas, ir draugų būstas, ir pan.)
    - 1.1.2. tarp darbo vietos ir vietos, kurioje darbuotojas gali būti per pertrauką pailsėti ir pavalgyti;
    - 1.1.3. ne darbovietėje esančios vietos, kurioje darbuotojui išmokamas darbo užmokestis;
    - 1.1.4. tarp darbo vietos ir kitos darbovietės. (Nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą, vykstant iš vienos darbovietės į kitą, tiria darbdavio, pas kurį vykstama, sudaryta dvišalė komisija.);
  1. 2. esant komandiruotėje ir vykstant į užduoties vykdymo vietovę ar atgal;
    - 1.2.1. užduoties vykdymo vietovėje, vykstant į poilsio (nakvynės) vietą ar iš jos.
2. Nustatyti, ar nukentėjusio darbuotojo maršrutas buvo tarp jo gyvenamosios vietos ir darbo vietos (arba darbo vietos ir gyvenamosios vietos) ir laiką, kada įvykis įvyko – ar darbuotojas vyko į darbą prieš prasidedant darbo laikui (arba atvirkščiai – iš darbo, pasibaigus darbo laikui), kuris nustatytas patvirtintame darbuotojo darbo laiko grafike.
3. Įvertinti laiko trukmę, reikalingą nuvykti į darbą ar grįžti iš darbo. Kiekvienu atveju, įvertinant reikalingą laiko trukmę nuvykti į darbą ar grįžti iš darbo, atsižvelgti į protingumo kriterijus – teisės aktai nekonkretizuoja laiko trukmės nuvykti į darbą iš gyvenamosios vietos ar iš darbo į gyvenamąją vietą.
4. Darbdavio rašytiniu prašymu kreiptis į prokuratūrą sutikimo gauti iš ikiteisminio tyrimo institucijos informaciją apie nukentėjusio darbuotojo mirties priežastį (mirtinų nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo atvejais), duomenis apie alkoholio kiekį kraujyje (jeigu pradėtas ikiteisminis tyrimas) arba prašant analogiškų duomenų iš asmens sveikatos priežiūros įstaigos ar teismo medicinos ekspertų (jeigu ikiteisminis tyrimas nepradedamas).
5. Apklausti patį nukentėjusįjį (jeigu jo sveikatos būklė tai leidžia), nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo liudininkus, nurodytus nukentėjusiojo darbuotojo paaiškinime (jei jie yra).
6. Nustačius, kad nelaimingas atsitikimas įvyko pakeliui į darbą ar iš darbo t.y. įvykio aplinkybės atitinka bent vieną iš anksčiau minėtų sąlygų, tyrimo rezultatus įforminti surašant N-2 formos aktą.

Veiksmų, tiriant nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą ar iš darbo, eiliškumo schema

(NA – nelaimingas atsitikimas, DA – darbdavio atstovas, DASS – darbuotojų atstovas saugai ir sveikatai.)

Papildomos informacijos galima sužinoti VDI specialistų parengtose dažniausiai įvykstančių įvykių darbe tyrimo metodinėse rekomendacijose ir kartu pateiktuose konkrečių nelaimingų atsitikimų aktų pavyzdžiuose (<https://vdi.lrv.lt/>, rubrikoje *Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo metodinės rekomendacijos*).